

ANADOLU ÖĞRETMEN LİSESİ ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETMENLİĞE YÖNELİK TUTUMLARI VE MESLEK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER ARASINDAKİ İLİŞKİ

RELATIONSHIP BETWEEN ATTITUDES TOWARDS TEACHING PROFESSION OF
ANATOLIAN HIGH SCHOOL STUDENTS AND THE FACTORS AFFECTING THEIR
CAREER CHOICE

Haluk TANRIVERDİ¹

Berna Aydın KAVSUT²

Öz

Bu araştırma; Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerin Öğretmenliğe Yönelik Tutumları ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişkiyi ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırma için gerekli olan verileri toplamak için Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerine anket uygulanmıştır. Öğrencilere öğretmenlik mesleki tutum ölçeği ve kariyer eğilimlerini etkileyen etmenler ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen veriler faktör analizi, tanımlayıcı istatistikler, korelasyon ve regresyon analizi ile test edilmiştir. Araştırmada eğitim, güvenlik ve güç ile ilgili meslek seçimini etkileyen faktörlerin öğretmenliğe yönelik tutumu olumlu yönde arttırdığı, başarıya ile ilgili meslek seçimini etkileyen faktörlerin öğretmenliğe yönelik tutumu azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum, Meslek Seçimi

Abstract

This study is aimed to find the relationship among the Anatolian Teacher High School students' attitudes aimed at teaching and the factors, which have an effect on the choice of profession. The descriptive survey method has been used in the research. According to this aim, a questionnaire is implemented to Anatolian Teacher High School students. In the questionnaire, profession attitude scale and the attitude scale of the factors that affect career tendency of the students. Obtained data was tested with factor analysis, descriptive statistics and correlation and regression analysis. In the research; the factors which have an effect on profession choice - education, security, and power - increase the attitude towards teaching. The factors about success decrease the attitude towards teaching.

Key Words: Attitude Towards the Teaching Profession, Profession choice

¹Doç.Dr., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, haluktanriverdi34@gmail.com

²T.C. MEB. Kartal Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, bernakavsut@hotmail.com

1.GİRİŞ

Ülkeler, değişen ve gelişen modern üretim tarzları ve metotlarına cevap verecek biçimde eğitim sistemlerini yenilemek zorundadırlar. Ekonomik, sosyal ve teknolojik alanlardaki hızlı değişime uyum sağlamak için, yeterli nicelik ve nitelikte insan gücüne ihtiyaç vardır. Ülkeler, ancak sağlıklı bir eğitim sistemi ile kalkınmanın gerektirdiği sayı ve nitelikte insan gücü yetiştirirler (Kaya, 1989).

Toplumun eğitim kavramı ve hizmeti ile özdeşleştirdiği kurum, okuldur. Okulu diğer eğitim kurumlarından (kurs, dersane, öğrenci yurdu, pansiyon vb.) ayıran temel özellik, insan üzerinde çalışması ve onu farklılaştırmasıdır (Açıkalın, 1994). Okulun sistem olarak en önemli ögesi ise eğitici personel yani öğretmendir. Yeni nesillerin gelişmesini ve şekillenmesini sağlayan öğretmenin, iyi bir eğitimden geçmesi şarttır. Öğretmen yetiştirmede en önemli unsurlardan birisi de nitelikli meslek elemanlarının nasıl yetiştirileceği konusudur. Bu noktada öğretmenlik mesleğine aday öğrencilerin nitelikleri, mesleğe uygunlukları ön plana çıkmaktadır (Adıgüzel 1998). Bireyler fiziksel görünümleri ile olduğu kadar tutum ve davranışları itibarıyla da birbirinden farklılıklar gösterir. Olaylar, insanların hareketleri, duyguları ve fikirleri bakımından birbirlerinden farklı olduklarını göstermektedir. Alınan eğitim, duygusal hayat, organik bileşim ve çevre koşulları bireysel farklılıkların nedenleri olarak sıralanmaktadır (Eren, 2004). Bir meslekte başarılı olmanın en önemli şartlarından birisi, eğitim sürecinde o meslekle ilgili hazırlık aşamasının önceden tamamlanmış olmasıdır. Böylece duyuşsal alanda da süreklilik sağlanarak bireyler, yeteneklerini uygulama aşamasında kolaylıkla yerine getirmeleri için gerekli motivasyonları kazanmış olurlar (Yaman ve Soran 2000).

Öğretmenlik mesleğini seçeceklerin bu mesleğin özelliklerini bilerek, kavrayarak ve benimseyerek mesleğe talip olmaları beklenir. Her meslek gibi öğretmenlik mesleğinin de kendine özgü bilişsel, duyuşsal ve devinimsel davranış nitelikleri vardır. Adayların meslekle ilgili yazılı bilgileri, zihinsel ve bedensel becerileri kazanmaları yanında, çocukları sevme, öğrenmeyi-öğretmeyi sevme, bunun gerektirdiği özveri ve isteklilik duyguları ve tutumları gibi duyuşsal davranışları da kazanmaları gerekir. İnsanları, özellikle de çocukları seven, onların öğrenme, gelişme ve yeni davranışlar kazanmalarından mutlu olan, zevk alan, sabırlı, dayanıklı, gülümseyen, affedebilen, okşayabilen ve ödül vermekten hoşlanan insanlar öğretmenlik mesleğini seçmelidirler (Can 1998).

Türk Milli Eğitiminin, bugün önemli amaçlara ulaşılmış olmasına karşılık, üzerinde ciddi olarak durulması gereken birtakım problemleri vardır. Hiç şüphe yok ki, bunlar içinde “öğretmen yetiştirme” birinci derecede önemli problemler kategorisinde yer alıyor, hatta bunların başında bulunuyor. Bu önem, anlaşılabilirliği gibi, eğitim sistemi nasıl olursa olsun, ondan istenilen sonuçların alınabilmesinin, öğretmenin niteliği ile ilişkili olmasından kaynaklanıyor (MEB, 1992). Öğretmenlik mesleği, niteliği gereği diğer mesleklerden oldukça farklıdır. Hemen her mesleğin ürünlerindeki hatalarını telafi etmek mümkündür; ancak, öğretmenin ürünündeki hataları telafi etmek çoğu zaman mümkün değildir. Bir öğretmen ilk denemesinde “en doğru” olanı bulmak ve uygulamak zorundadır. Bu yönüyle öğretmenlik, mesleğe gönülden bağlı, profesyonelce davranmak şeklinde görülebilir. Öğretmen adayları öğretmenlik mesleğini kişisel sosyal ve ekonomik sebeplerden dolayı seçerler. Öğretmen eğitimi bu düşünceleri olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir. Öğretmenlik mesleğini seçen ve atanmak üzere bekleyen adayların öğretmenlik mesleği hakkında ne düşündükleri ve nasıl düşündükleri araştırılması gereken bir konudur (Özbek 2007).

Yeni neslin baş döndürücü hızla devam eden yarışta başarılı olabilmesi için bilgi çağının gereklerine uygun olarak, yaratıcı, problem çözme yeteneğine sahip, bilgiye erişme yollarını bilen ileri teknoloji ürünlerini kullanabilen, toleranslı, esnek düşünebilen, bilimsel düşünme yeteneğine haiz ve sağlıklı kişilik ve sosyal gelişimini tamamlamış olarak yetiştirilmesi gerekmektedir. Okullarda yönetici ve öğretmenlerimizin temel görevi de öğrencilere yukarıda belirtilen davranış ve becerileri kazanmaları için gerekli ortamı ve yardımı sağlamak olmalıdır (Cordan 1995).

Öğretmen yetiştirme programları ne kadar önemli ise, aday öğretmenlerin seçimleri de o kadar önemlidir. Öğretmenlik mesleğini seçen adayların öğretmenlik mesleğine karşı olan görüşlerinin bilinmesi, öğretim etkinliklerinin düzenlenmesindeki önemli kriterlerden biri olarak görülmektedir. Eğitim-öğretim etkinliklerinin, programların niteliğinden uygulanmasına, zamandan kullanılan öğretim teknolojilerine, yönetim ve denetimden eğitim çalışanlarına kadar bir dizi önemli boyutu vardır. Öğretmenlik profesyonelliği gerektirir. Ancak bunun dışında öğretmenlik mesleği, bu görevi yapacak olan kişilerin bireysel görüş ve davranışları ile de yakından ilgilidir (Özbek 2007).

Öğretmen olacak kişilerin öğretmenlik mesleğine karşı tutumu, mesleğindeki davranışlarını belirleyecektir. Öğrencilik yıllarındaki öğrenme yaşantıları boyunca, kişi kendi meslek anlayışının ilk temellerini atmaktadır. Dolayısıyla öğretmenin mesleğini sevmesi ve severek yapması doğrultusunda olumlu tutumları geliştirebilmesinde öğrencilik yıllarının önemi büyüktür. Öğrenciler ise bu anlayış içerisinde, mesleki yaşantısında, alanıyla ilgili olarak elde etmiş olduğu bilgi, beceri ve tutumlarını kendini yenilemede kullanabilmelidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde öğretmenin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu onun mesleğindeki davranışlarının en güçlü belirleyicilerinden birisi durumunda iken, öğretmenin mesleki tutumlarının niteliği de öğretmenin öğretmenlik algılayış biçimini, yani “öğretmenlik meslek anlayışını” yansıtacaktır. Öyleyse öğretmenlerin gerek öğrencilik yıllarındaki öğretmen yaşantıları gerekse meslek yaşantıları boyunca edindikleri deneyimlerle, kendi meslek anlayışlarını oluşturdukları söylenebilir (Çetin 2003).

Meslek seçimi bireylerin geleceklerine yön veren çok önemli bir unsurdur. Türkiye’de birçok gencin baş başa kaldığı işsizlik sorunu, çalışma koşulları iş hayatına başlamamış henüz eğitim hayatında olan gençleri bir karamsarlığa itmektedir. Özellikle üniversiteye girecek olan gençlerin geleceklerini belirlemede, seçecekleri meslek doğrultusunda alacakları eğitim ile geleceklerine ne şekilde yön vereceklerini belirlemektedirler.

Meslek, Meslek Seçimi, Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler

Meslek, belli bir eğitimle kazanılan, kuralları toplumca belirlenmiş ve kazanç elde etmek için yürütülen sistemli faaliyetler bütünü olarak tanımlanabilir. Kişi, bu mesleki faaliyetleri sonunda bazı doyumlar elde eder. Maddi kazanç ve para elde etmek, bu doyumların başında yer almasına rağmen az kazanç getiren bir meslek daha çok tercih edilebilmektedir (Kuzgun 2000). Diğer bir tanımlamaya göre ise meslek; bireyin hayatını kazanmak için başvurduğu faaliyetlerin tümünü kapsayan genel bir kavramdır (Koç 1991). Herhangi bir iş ya da meşguliyetin meslek olduğunu söylenebilmesi için bunun bir katılma ya da yönelişten başlanarak belli bir gelişmeyi, uzmanlaşmayı ve kariyer kazanmayı içermesi gerekir. Örneğin endüstri mühendisi olan bir kişi aynı zamanda o fabrikanın işletme müdürü olabilir. Bu kişinin mesleği mühendislik, uzmanlık alanı endüstri mühendisliği, işi ise işletme müdürlüğüdür. Bu kişi işletme müdürlüğünden atanır ise sadece işi değişmiş olacaktır, mesleği değişmeyecektir. Aynı anda hem iş hem de mesleği

olan bir kişinin işi ve mesleği başka olabilir (Aytaç 2000). İş bir şey, bir nesnedir. Bireyin dışında oluşur ve sistematik olarak analiz ve sentez gerektiren bir unsurdur (Aytaç 1997). İşin başlıca özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Tınar 1996);

- İş bir faaliyettir.
- Toplumsal boyutu vardır,
- İş, görülme sürecinde bir yük ve çaba olarak yaşanabileceği gibi, bir gurur nedeni, bir sevinç ve mutluluk kaynağı olarak da algılanabilir,
- İnsanın bedensel, zihinsel ve ruhsal gücünün sürekli bir kullanımını gerektirir,
- Kurallar çerçevesinde ve planlı çabalarla belirli bir amaca hizmet eder,
- Mal ve/ veya hizmet üretimi sağlar, bu yönüyle içinde yaşanılan çevreyi değiştirir,
- Bireysel toplumsal ihtiyaçların giderilmesini sağlar.

Meslek seçimi, bireyin tercih ettiği yani girmek istediği meslekler arasından birinde karar kılması ve buna hazırlanmak için çaba göstermesi olarak adlandırılmaktadır (Kuzgun 2003). Meslek seçimi, bireylerin kendilerine açık meslekleri, çeşitli yönleriyle değerlendirip, kendi ihtiyaçları açısından istenilen yönleri çok, istenmeyen yönleri az olan birine yönelmeye karar vermesidir. Meslek seçimi bireylerin belirli bir yaştan sonraki yaşamlarında onların başarılı ve mutlu olarak gelişmelerini ve böylece kendilerini gerçekleştirmelerini etkileyecek en önemli olaylardan biri bilinen bir niteliğindedir.

Baltaş'ın ifadesi ile “meslek seçmek hayat biçimini seçmektir. Bir yüksek öğrenim programını seçerek “tercih listesi” ni dolduran genç, gerçekte yaşayacağı hayat biçimini seçiyor demektir. Birçok insan, seçmiş olduğu mesleğin getireceği hayat biçimini bilmediği veya iyi incelemeyi için başarısız, verimsiz ve mutsuz olmaktadır (Baltaş 1993).”

Meslekler, gerektirdikleri nitelikler ve sağladıkları olanaklar bakımından belli zamanlarda bireylere değişik derecelerde çekici veya itici gelebilir. Bir kimsenin belli bir anda tercih ettiği meslekler, o bireye o anda en yüksek düzeyde olumlu özelliklere sahip görünen yani, çekici gelen mesleklerdir.

Meslek tercihi, olumlu/istendik özellikleri olduğu düşünülen meslekleri, istenirlik derecesi bakımından sıraya koymaktır. Bir meslek ilgi ve yeteneklerine uygun oluşu nedeni ile kişiye çekici gelebildiği gibi, sağladığı toplumsal saygınlık ve kazanç gibi faktörler nedeni ile de çekici gelebilir. Yani kişi ya yapısına uygun olduğu için ya da kendisi için önemli kişilerce beğenilir olduğu için şu ya da bu mesleği tercih listesine alabilir (Kuzgun 2003).

Adler'e göre hayatın tüm sorunları üç problemde toplanmaktadır: Meslek, aşk, sosyal hayat. Bu üç problem gelip geçici olmayan, sürekli karşımıza çıkan, kaçınmadığımız problemlerdir (Adler 2000). Bu nedenle meslek seçimi tüm yaşam boyunca alınan en önemli kararlardan biridir.

Meslek seçimi, demografik, yasal, sosyal ve ekonomik olmak üzere dört temel faktörden etkilenmektedir. Meslek seçiminin etkilendiği demografik faktörler ise kendi içerisinde aile faktörü, yaş faktörü, cinsiyet faktörü, kişisel özellikler ve yetenek faktörü olarak dört ana grupta incelenir.

Birey, yaşamının değişik dönemlerinde seçenekler arasından birini seçip karar verme zorunluluğu ile karşılaşabilir. Meslek seçim kararı almak zorunda olduğumuz önemli kararlardan

biridir. Problem çözme konusunda daha fazla beceriye sahip bireylerin meslek seçimi konusunda da daha doğru kararlar verebildikleri saptanmıştır. Birey, tercihleri arasında bir seçim yaparken, seçenekler hakkında yeterli bilgiye sahip olmalıdır. Ayrıca kendi yetenek ve ilgilerini doğru değerlendirebilmelidir. Yeterli bilgiye sahip olmak, verilen kararın bireyin isteklerini daha fazla karşılamasına ve başkalarına olan bağımlılığın azalmasına neden olur.

Meslek seçimi, yaşamın başka alanlarını da (başarı düzeyi, evlilik kararı, iletişim içinde bulunacağımız bireyleri) çok yakından etkiler. Meslek, o kişinin değer yargıları, dünya görüşü, alışkanlıkları ve yaşam tarzının bir göstergesidir (Kuzgun 2003).

“Seçme”, erişme olasılığı olan seçenekler arasından, istenilir yönleri istenmeyen yönlerinden fazla olana yönelmez. “Meslek seçimi” de bireyin kendisine açık meslekleri, çeşitli yönleri ile değerlendirip, kendi gereksinimleri açısından, istenilir yönleri çok, istenmeyen yönleri az olan birine yönelmeye karar vermesidir. Bu karar kişinin yaşamı boyunca verdiği en önemli kararlardan biridir. Çünkü meslekteki etkinlikler, bireyin yaşamının yaklaşık olarak üçte birini kapsar Meslek sadece bir para kazanma, geçim sağlama yolu değil; bireyin kendini ifade etme, kendini gerçekleştirme yoludur. Kişi, meslekteki etkinlikler yolu ile psikolojik gereksinimlerini karşılamaya, kendini gerçekleştirmeye çalışır (Kuzgun 1982).

Parsons’a göre bireyin kendine uygun bir meslek seçebilmesi için; (Kuzgun 2003) kendisi hakkında açık bir fikre sahip olması, yeteneklerini, ilgilerini, olanaklarını ve sınırlılıklarını tanıması, çeşitli işlerin gerektirdiği nitelikler, sağladığı avantajlar ve olanaklarla istenmedik yanları hakkında bilgi edinmesi, bu bilgileri değerlendirerek doğru akıl yürütmesi; olgusal bilgilerden yararlanarak davranış seçenekleri üretmesi, yapabileceği işler arasından, beklentilerini en iyi karşılayacağını düşündüğü bir işi tercih etmesi gerekmektedir.

Kişilik özellikleri ile karar biçimleri arasındaki ilişkiye dayanarak karar verme teknikleri şu şekilde sıralanabilir (Bilgin 1995):

- Mantıklı karar verme
- Karar verilmesi gereken durumu hiç düşünmeme,
- Kararsızlık,
- Başkalarına bağımlı kalma,
- Sezgilere göre davranma.

Meslek seçimi ve bir mesleğe girme, genel hatları ile, insan hayatında psikolojik bir gelişme sonucudur. Daha küçük yaşlardan başlayıp gelişerek son ergenlik çağlarında ve daha sonra şekil kazanır, somutlaşır (Tan 1992).

Günümüzde hiçbir toplum, meslek seçiminde ve mesleğe girişte yapılacak yanlışlıklara bigâne kalmaz. Çünkü toplumun varlığını idame ettirmesi ve kalkınması, fertlerin istidat ve kabiliyetlerine en uygun mesleklere girmesiyle çok yakından ilgilidir (Özcan 1985).

Kişi önünde duran meslek tercih listesinden kendince en uygun olanını diğerlerinden ayırarak benimser. Böylece gelecekte girmeyi düşündüğü mesleği diğer mesleklerden ayırmış olur. Bu eleme işlemi bireyin meslek seçimi olarak ifade edilebilir.

Meslek seçmek pek çok alternatif arasından karar vermeyi gerektirdiği için bir anlamda diğer mesleklerden vazgeçmek anlamına gelmektedir. Tabii ki bunu yapmak çok zordur. Bu yönü ile her birey için olduğundan daha çok bu hayati karar lise son sınıf öğrencilerini

ilgilendirmektedir. Lise son sınıf öğrencilerinin üniversitede hangi bölümü okuyacakları, onların yaşam boyunca hayatlarını birinci dereceden etkilemektedir. Ülkemizde uygulanan yüksek öğretime geçiş ve yerleştirme sınavları lise son sınıf öğrencilerini bir mesleki alan seçimine zorlamakta, oluşan bu durum sonucunda öğrencilerin bu dönemde alacakları kararlar daha bir önemli hale gelmektedir.

Meslek seçiminde öğrencilerin en doğru mesleğe yönelmelerinde birçok hususta öğrencilerimize yardımcı olunmalıdır. Öğrencilerimizin meslek seçiminde doğru kararı vermelerinin psikolojik gücü göze çarpmaktadır. Yalom, karar vermenin zorluğuna işaret ederken bir zihinsel çağrışımı hatırlatmaktadır. Ona göre, “karar vermek diğer olasılıklarla bağımızı koparır, bir kariyeri, bir okulu seçmek diğer olasılıkları terk etmek anlamına gelir (Yalom 2002)” Özetle ingilizcedeki karar verme (decide) sözcüğü ile intihar etmek (suicide) sözcüğünün aynı kökten gelmesine dikkat çekerek, karar vermenin organizma için ne kadar önemli olduğunu belirginleştirmektedir. Lise son sınıftaki bir öğrencinin karşı karşıya kaldığı sorun yukarıda ifade edilenden daha az önemsiz değildir. Çünkü bu dönemde öğrenci en azından hangi meslekleri yapmayacağına karar vermek durumundadır. Yukarıda da belirtildiği gibi Türkiye'nin eğitim sistemi gereğince üniversiteye geçiş sınavla olmakta ve bu sınav lise son sınıfta yapılmaktadır. Öğrencinin gelecekte yapacağı mesleğe giden yol ÖSS sonucunda yapacağı mesleki seçimler tarafından belirlenmektedir. ÖSS sonucunda her öğrenciye 24 tercih hakkı tanınmaktadır. Öğrenciler bu tercihleri genelde kendi tercih alanlarında kalarak yapmak zorunda bırakılmaktadır.

Ülkemizdeki eğitim sistemi gereğince liselerde verilen derslerin büyük bir bölümü zorunlu ders niteliğindedir. Gençlerin ilgi ve yeteneklerine uygun seçmeli dersler çok sınırlı sayıdadır. Bu konuda gençlere tanınan fırsatlar bireysel yetenekleri karşılayacak düzeyde çeşitli değildir. Eğitim danışmanlığında asıl önemli konu, üniversite ve bölüm tercihleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ne yazık ki, burada da sistemli ve Türkiye genelini kapsayan bir çabadan söz etmek mümkün değildir.

Lise dönemi, gencin psikolojik ve fiziksel gelişimi, aynı zamanda mesleki gelişim süreci açısından sıkıntılı ve karmaşık bir dönemdir. Gençler değişim ve uyum sürecine sağlıklı bir uyum gösterebildiği ölçüde gelecekteki yaşamını planlayarak gerçekçi mesleki kararlar alabilecektir. (Yeşilyaprak, Güngör ve Kurç, 1998). Bu dönemde mesleki yönlendirme çok önemli olmaktadır. Öğretmen de bu sürecin sağlıklı geçirilmesinde yardımcı olmak durumundadır.

Bireyin sosyal geçmişi, ana baba ilişkisi, ailenin toplumsal ekonomik düzeyi bireyin içinde yer aldığı sosyal çevre, meslek seçimini etkileyen temel etmenlerdendir. Gerçekten de yapılan bazı araştırmalara göre eğitim düzeyi düşük ana babanın çocuklarının hemen hemen ana veya babanın beceri gerektirmeyen işini seçme olasılığının yüksek olduğu, yönetici ve profesyonellerin çocuklarının ise daha çok yönetsel ve profesyonel işlere eğilim gösterdikleri anlaşılmaktadır (Can, 2002).

Sosyolojik bir perspektife göre kişilerin meslek seçiminde kültürel ve sosyal etkenlerin mevcudiyetinin önemi açıklanmaktadır. Örneğin; bireylerin geldiği sosyal sınıfın, ailelerinin sosyal statüsünün ve gelir düzeylerinin (Aytaç, 1997), ailenin rolü, babanın mesleği ve eğitiminin önemli değişkenler olarak rol oynadığını ortaya koymaktadır. (Ergun, 1994 ; Erjem, 2000). Aile çerçevesinde öğretmenlik mesleğine yönelen gençlerin anne- babalarının düşük eğitim düzeyinde ve gelir düzeylerinin “orta” olduğu ailelerden gelmektedir (Karagözoğlu, 1992 ; Erjem, 2000).

Her meslek kendisini, toplumun, doğanın ve hayatın nasıl düşünüleceğine ve bu bağlamda toplumsal politikaların genel çizgilerinin ayrıntılarını bile tanımlayan kuralları koyabilmeye yetkili görür. Bunu yerine getirebilecek güç, o mesleğe diğerlerinden daha fazla değer verilmesidir (Cirhinlioğlu 1996).

Uysal'ın (1988), "Bireysel ve toplumsal faktörlere göre lise öğrencilerinin meslek seçimleri" çalışması sonucunda meslek seçimine özel yetenek, ilgi gibi bireysel faktörlerin değil, toplumsal faktörlerin etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Mesleğin toplum içindeki saygınlığı o mesleğin prestijini ortaya koyar. Bu şekilde birey psikolojik doyum sağlar. Birey, mesleği sayesinde sevgi ve saygı görmek ister. Başkaları tarafından beğenilmek, değer görmek meslek seçimini etkileyen faktörlerdendir. "Paralı üniversitelerin sayısının gün geçtikçe hızla artması, bazı kişilerin ailelerinin ekonomik imkânları çerçevesince istediği iş ve mesleklere yönelmelerini de kolaylaştırmaktadır (Aytaç 1997)".

Öğretmenlerin öğretmenlik performanslarını, sahip oldukları kişisel özelliklerin ve öğretmenlik mesleğine olan bakış açılarının etkilediği söylenebilir. Günümüz öğretmenlerinin sahip olmaları gereken en önemli öğretmenlik kriterleri arasında; öğrencilere öğrenme konusunda gerekli rehberliği yapabilme becerisi gelmektedir. Bu kriter ise bireylerin öğretmenlik mesleğini "neden seçtikleri" ve öğretmenlik mesleğini "nasıl gördükleri" düşüncesiyle yakından ilgilidir. Bu düşünce öğretmenliğin sıradan bir meslek olmadığını, hemen her aşamada üzerinde ciddiyet ve önemle durulması gereken bir meslek olduğu gerçeğini ortaya koyar (Özbek 2007).

Öğrencilerin öğretmenliğe yönelik tutumlarını etkileyen en önemli faktör sağlanan olanak ve ayrıcalıklardır. Bunlardan birisi, 1989 yılında yürürlüğe konulan 3580 sayılı kanundur. Bu kanunla, öğretmenlik mesleğinin cazip hale getirilmesi düşünülmüş, üniversite sınavında ilk on tercihi arasında öğretmenlik programına yer veren öğrencilere burs ve yatılılık imkânı tanınarak, başarılı öğrencilerin mesleği tercihi özendirilmeye çalışılmıştır (MEB 1995).

Yine, bu kapsamdaki çalışmalara ek olarak öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarına öğrenci seçmede asıl kaynak olması amacıyla, eskiden beri hizmet veren 18 öğretmen lisesi 1989-1990 öğretim yılından itibaren Anadolu öğretmen lisesine dönüştürülmüştür. (MEB 2003). Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı hedefleri arasında yer alan "Öğretmen liseleri amaçları doğrultusunda geliştirilecektir" ilkesi ve Öğretmen Yetiştirme ve Danışma Kurulları kararları doğrultusunda, Anadolu Öğretmen Liselerinin çağın eğitim-öğretim kurumları hâline getirilmesi için bu okulların fizikî imkânlarının ve programlarının geliştirilerek öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarına kaynaklık etmesi benimsenmiştir (MEB 1992).

Yüksek Öğretim Kurumu ile Millî Eğitim Bakanlığı arasında varılan anlaşmayla öğretmen yetiştiren kurumlara öğrenci seçmede asıl kaynak olmak ve öğretmen liselerini iyileştirmek amacıyla 1989-1990 öğretim yılından itibaren öğretmenlik ruh ve idealinin ortaöğretim seviyesinden itibaren kazandırılmasının önemi de göz önüne alınarak (Kuru 1993; Çeliköz ve Çetin 2004), Anadolu Öğretmen Lisesi (AÖL) uygulamasına geçilmiştir. Eğitim Fakültelerine öğrenci hazırlamak amacıyla kurulan Anadolu Öğretmen Liseleri, Köy Enstitüleri ve İlköğretmen Okullarının devamı olan Öğretmen Liselerinin binalarında öğretime başlanmıştır (MEB 1992). Nitelikli öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarına kaynak olması amacıyla kurulan Anadolu Öğretmen Liseleri'nin amaçlarından bazıları Millî Eğitimin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak; Öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarına öğrenci hazırlamak, Öğrencilerine; 1) öğretmenlik mesleğini sevdirmek, 2) öğretmenlik mesleğinin

gerektirdiği bilgi, beceri, tutum ve davranışları kazandırmak, 3) orta öğretim düzeyinde ortak bir genel kültür vermektir (MEB 2000).

Öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının ana kaynağını Anadolu Öğretmen Liselerinin oluşturması plânlanarak, Eğitim fakültelerine daha nitelikli öğrenci akışının sağlanması amaçlanmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi Anadolu Öğretmen Liseleri şehir merkezlerinin dışındaki Öğretmen Liselerinin binalarında açılmıştır. Anadolu Öğretmen Liselerine talebi artırmak için bu okullar geliştirilen bir proje ile şehir merkezlerine çekilmeye başlanmıştır. Okulları il merkezlerine çekme projesi kapsamında, il merkezlerinde yenileri açılmak suretiyle Sivas Pamukpınar, Erzurum Yavuz Selim Anadolu Öğretmen Liselerinin faaliyetlerine son verilmiştir (MEB 1992).

Öğretmen adaylarının ve öğretmen okulu öğrencilerinin mesleğe karşı tutumlarının belirlenmesine yönelik birçok çalışma yapılmasına karşılık son yıllarda bu konuda yapılan çalışmalar azalmıştır. Oysa bu çalışmalar öğretmen yetiştirme programlarına ışık tutmaktadır. Çünkü öğretmenlik programlarında mezuniyet öncesinde, öğrencilere iyi rehberlik hizmetlerinin sunulması, problemlerinin dinlenmesi ve çözümler üretilmesi, sorumluluk duygusunun geliştirilmesi, hedef ve hedeflere ulaşma yollarının belirtilmesi, başarabilme duygusunun geliştirilmesi ve bu kapsamda sistemli olarak, belirli bir düzen içinde geliştirilerek yapılacak motivasyon çalışmaları hem eğitim hem de mesleki tutumu etkileyecektir.

Bireyin meslek seçimine odaklandığı her gelişim döneminde farklı kararlar almasında; cinsiyet ve fiziksel özellikler, kendi istek ve hayalleri, mesleğin toplumdaki yeri, getirdiği gelir ve mesleğe olan talep, okul başarısı ve öğretmenlerin düşünceleri, ailenin beklentisi ve kendisi hakkındaki düşünceleri, çalışma alışkanlıkları ve okul başarısı, benlik kavramı, ilgileri, özel yetenekleri ve zekası, akranlarının etkisi ve düşünceleri, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, çevrenin etkisi, ülkenin ekonomik durumu ve teknolojik gelişmeler, meslek hakkındaki bilgi düzeyi, mesleki olgunluk düzeyi gibi etkenler önemli rol oynamaktadır (Deniz, 2001).

Bu çalışmada öğretmenlik mesleğini seçen lise öğrencilerin, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile meslek seçimini etkileyen faktörlerin neler olabileceğine yönelik algı ve düzeylerinin belirlenebilmesi amaçlanmıştır.

2.YÖNTEM

Bu araştırma “tarama modeli” olarak tasarlanmıştır. Araştırmada çalışma grubu, İstanbul ilinde öğretmen lisesinde öğrenim gören ve gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul eden 442 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrenciler kolayda örnekleme metoduna göre seçilmişlerdir. Araştırmada betimsel tarama modelinde ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır.

2.1. Veri Toplama Araçları

Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği

Araştırmada kişisel bilgi formu ve öğretmenlik mesleği tutum ölçeği ve meslek seçimini etkileyen faktörler ölçeğinden oluşan anket kullanılmıştır. Öğretmenlik Mesleği Tutum ölçeği Çetin (2006) tarafından geliştirilmiştir. Çetin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yaptığı faktör analizi sonucunda ölçek maddelerinin faktör yüklerini 0.48-0.80 arasında bulmuştur. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerini 0.95, iç tutarlık katsayısını (CronbachAlpha) $\alpha=0.95$ olarak bulmuştur. Ölçeğin güvenirlik geçerlilik çalışması tekrar edilmiştir. Öğretmenlik Mesleği Tutum ölçeğindeki 35 maddenin genel güvenirliği $\alpha=0,916$ olarak bulunmuştur. Yapılan Kmo ve Barlett analizi sonucunda KMO değerinin 0,942, Barlett değerinin ise 0,05 den küçük olduğu ve faktör

analizinin yapılabilir olduğu görülmüştür. Faktör analizi sonucunda toplam varyansı %53,79 olan 3 faktör (sevgi, değer ve uyum) oluşmuştur. Ölçeğin orijinal boyutları ile benzer faktör yapısına sahip olduğu saptanmıştır.

Sevgi faktörünü oluşturan 22 maddenin güvenilirliği $\alpha=0,908$ olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında % 32,17 varyans oranı elde edilmiştir. Değer faktörünü oluşturan 8 maddenin güvenilirliği $\alpha=0,871$ olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında % 13,49 varyans oranı elde edilmiştir. Uyum faktörünü oluşturan 5 maddenin güvenilirliği $\alpha=0,791$ olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında % 8,13 varyans oranı elde edilmiştir.

Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler Ölçeği

Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler ölçeği Adıgüzel (2008) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek için güvenilirlik geçerlilik çalışması tekrar edilmiştir. Meslek Seçimi Etkileyen Faktörler ölçeğindeki 28 maddenin genel güvenilirliği $\alpha=0,872$ olarak bulunmuştur. Yapılan KMO ve Barlett analizi sonucunda KMO değerinin 0,845, Barlett değerinin ise 0,05 den küçük olduğu ve faktör analizinin yapılabilir olduğu görülmüştür. Faktör analizi sonucunda toplam varyansı %67,80 olan 8 faktör (yakın çevre, mesleğin zorluk derecesi, mesleğin farklılığı, mesleğin saygınlığı, güncel gelişmeler, güvenlik ve güç, başarıma, eğitim) oluşmuştur.

Yakın Çevre faktörünü oluşturan 7 maddenin güvenilirliği $\alpha=0,773$ olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında % 16,46 varyans oranı elde edilmiştir. Mesleğin Zorluk Derecesi faktörünü oluşturan 3 maddenin güvenilirliği $\alpha=0,818$ olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında % 12,11 varyans oranı elde edilmiştir. Mesleğin Farklılığı faktörünü oluşturan 3 maddenin güvenilirliği $\alpha=0,759$ olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında % 10,94 varyans oranı elde edilmiştir. Mesleğin Saygınlığı faktörünü oluşturan 4 maddenin güvenilirliği $\alpha=0,858$ olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında % 8,39 varyans oranı elde edilmiştir. Güncel Gelişmeler faktörünü oluşturan 4 maddenin güvenilirliği $\alpha=0,877$ olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında % 6,86 varyans oranı elde edilmiştir. Güvenlik ve Güç faktörünü oluşturan 3 maddenin güvenilirliği $\alpha=0,721$ olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında % 5,02 varyans oranı elde edilmiştir. Başarıma faktörünü oluşturan 2 maddenin güvenilirliği $\alpha=0,883$ olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında % 4,22 varyans oranı elde edilmiştir. Eğitim faktörünü oluşturan 2 maddenin güvenilirliği $\alpha=0,838$ olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında % 3,80 varyans oranı elde edilmiştir.

Verilerin İstatistiksel Analizi

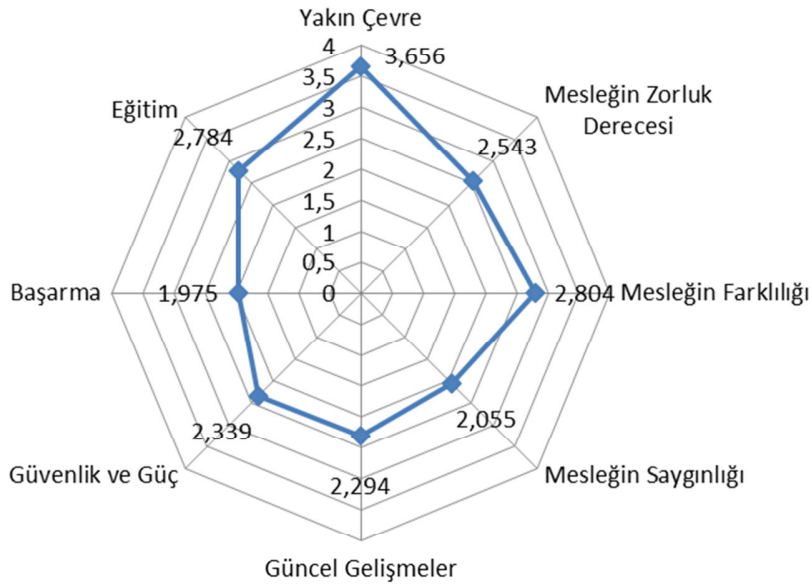
Araştırmada elde edilen veriler istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma ve hipotez testleri kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkiyi Pearson korelasyon, etki ise regresyon analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

3.BULGULAR

Öğrenciler cinsiyet değişkenine göre 245'i (%55,4) kız, 197'si (%44,6) erkek olarak; gördüğü sınıf değişkenine göre 160'ı (%36,2) 9. sınıf, 132'si (%29,9) 10. sınıf, 130'u (%29,4) 11. sınıf, 20'si (%4,5) 12. sınıf olarak; anne eğitim durumu değişkenine göre 18'i (%4,1) okuryazar değil, 11'i (%2,5) okuryazar, 173'ü (%39,1) ilkokul, 59'u (%13,3) ortaokul, 113'ü (%25,6) lise, 68'i (%15,4) üniversite olarak; baba eğitim durumu değişkenine göre 11'i (%2,5) okuryazar, 98'i (%22,2) ilkokul, 69'u (%15,6) ortaokul, 137'si (%31,0) lise, 127'si (%28,7) üniversite olarak

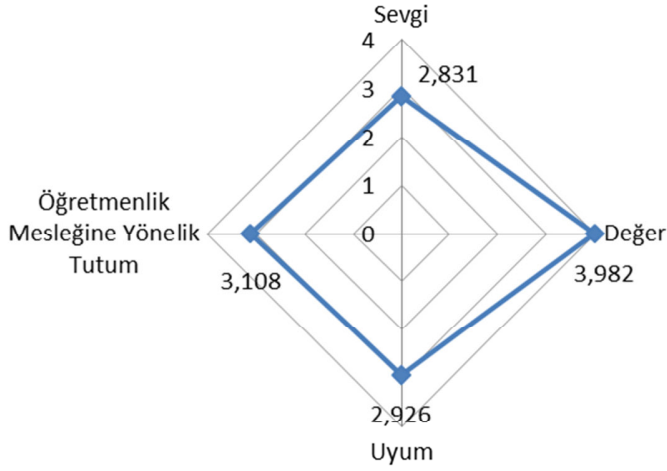
ailede öğretmen olma durumu değişkenine göre 152'si (%34,4) var, 290'ı (%65,6) yok olarak; aile aylık gelir düzeyi değişkenine göre 77'si (%17,4) 650-1000 TL, 263'ü (%59,5) 1001-3000 TL, 102'si (%23,1) 3001 TL ve üstü gelire sahip olarak dağılmaktadır.

Araştırmaya katılan AÖL öğrencilerinin meslek seçimi etkileyen faktörlerin ortalamaları incelendiğinde, “yakın çevre ” düzeyi ortalamasının yüksek ($3,656 \pm 0,662$); “mesleğin zorluk derecesi” düzeyi ortalamasının zayıf ($2,543 \pm 1,014$); “mesleğin farklılığı” düzeyi ortalamasının orta ($2,804 \pm 1,115$); “mesleğin saygınlığı” düzeyi ortalamasının zayıf ($2,055 \pm 1,063$); “güncel gelişmeler” düzeyi ortalamasının zayıf ($2,294 \pm 1,056$); “güvenlik ve güç” düzeyi ortalamasının zayıf ($2,339 \pm 1,042$); “başarma” düzeyi ortalamasının zayıf ($1,975 \pm 1,149$); “eğitim” düzeyi ortalamasının orta ($2,784 \pm 1,229$) düzeyde olduğu görülmektedir.

Şekil 1. Araştırmaya Katılan AÖL Öğrencilerinin Meslek Seçimi Etkileyen Faktörlerin Ortalamaları

Araştırmaya katılan AÖL öğrencilerinin öğretmenlik mesleği tutum düzeylerinin ortalamaları incelendiğinde, “sevgi ” düzeyi ortalamasının orta ($2,831 \pm 0,697$); “değer” düzeyi ortalamasının yüksek ($3,982 \pm 0,779$); “uyum” düzeyi ortalamasının orta ($2,926 \pm 0,843$); “öğretmenlik mesleğine yönelik tutum” düzeyi ortalamasının orta ($3,108 \pm 0,602$) düzeyde olduğu görülmektedir.

Şekil 2. Araştırmaya Katılan AÖL Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleği Tutum Düzeylerinin Ortalamaları

Tablo 1. Araştırmaya Katılan AÖL Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler ile Öğretmenlik Mesleği Tutum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi

		Sevgi	Değer	Uyum	Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum
Yakın Çevre	r	-0,051	-0,002	0,001	-0,038
	p	0,283	0,967	0,989	0,429
Mesleğin Zorluk Derecesi	r	0,016	-0,074	0,034	-0,004
	p	0,741	0,123	0,480	0,940
Mesleğin Farklılığı	r	0,122*	0,031	0,045	0,107*
	p	0,011	0,514	0,349	0,025
Mesleğin Saygınlığı	r	0,063	-0,110*	0,085	0,030
	p	0,188	0,021	0,075	0,527
Güncel Gelişmeler	r	0,074	-0,039	0,120*	0,066
	p	0,121	0,408	0,011	0,165
Güvenlik ve Güç	r	0,172**	0,028	0,145**	0,162**
	p	0,000	0,561	0,002	0,001
Başarma	r	0,003	-0,130**	-0,013	-0,039
	p	0,948	0,006	0,779	0,416
Eğitim	r	0,153**	0,121*	0,167**	0,181**
	p	0,001	0,011	0,000	0,000

Yakın çevre ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Mesleğin zorluk derecesi ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Mesleğin farklılığı ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0.107$; $p=0,025<0.05$). Buna göre mesleğin farklılığı arttıkça öğretmenlik mesleğine yönelik tutum artmaktadır. Mesleğin farklılığı ile sevgi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0.122$; $p=0,011<0.05$). Buna göre mesleğin farklılığı arttıkça sevgi artmaktadır. Mesleğin farklılığı ile değer ve uyum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Mesleğin saygınlığı ile sevgi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Mesleğin saygınlığı ile değer arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-0.11$; $p=0,021<0.05$). Buna göre mesleğin saygınlığı arttıkça değer azalmaktadır. Mesleğin saygınlığı ile uyum arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Mesleğin saygınlığı ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Güncel gelişmeler ile sevgi ve değer düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Güncel gelişmeler ile uyum arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur($r=0.12$; $p=0,011<0.05$). Buna göre güncel gelişmeler arttıkça uyum artmaktadır. Güncel gelişmeler ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Güvenlik ve güç ile sevgi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0.172$; $p=0,000<0.05$). Buna göre güvenlik ve güç arttıkça sevgi artmaktadır. Güvenlik ve güç ile değer arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Güvenlik ve güç ile uyum arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0.145$; $p=0,002<0.05$). Buna göre güvenlik ve güç arttıkça uyum artmaktadır. Güvenlik ve güç ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur($r=0.162$; $p=0,001<0.05$). Buna göre güvenlik ve güç arttıkça öğretmenlik mesleğine yönelik tutum artmaktadır.

Başarma ile sevgi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Başarma ile değer arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-0.13$; $p=0,006<0.05$). Buna göre başarma arttıkça değer azalmaktadır. Başarma ile uyum arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Başarma ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Eğitim ile sevgi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur($r=0.153$; $p=0,001<0.05$). Buna göre eğitim arttıkça sevgi artmaktadır. Eğitim ile değer arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur($r=0.121$; $p=0,011<0.05$). Buna göre eğitim arttıkça değer artmaktadır. Eğitim ile uyum arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur($r=0.167$; $p=0,000<0.05$). Buna göre eğitim arttıkça uyum artmaktadır. Eğitim ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur($r=0.181$; $p=0,000<0.05$). Buna göre eğitim arttıkça öğretmenlik mesleğine yönelik tutum artmaktadır.

Tablo 2. AÖL Öğrencilerinin Meslek Seçimi Etkileyen Faktörlerin Sevgi Üzerine Etkisi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Sevgi	Sabit	2,592	12,201	0,000	4,220	0,000	0,055
	Yakın Çevre	-0,063	-1,275	0,203			
	Mesleğin Zorluk Derecesi	-0,012	-0,346	0,730			
	Mesleğin Farklılığı	0,053	1,696	0,091			
	Mesleğin Saygınlığı	-0,019	-0,400	0,689			
	Güncel Gelişmeler	-0,004	-0,108	0,914			
	Güvenlik ve Güç	0,160	3,648	0,000			
	Başarma	-0,096	-2,401	0,017			
	Eğitim	0,078	2,797	0,005			

Yakın çevre, mesleğin zorluk derecesi, mesleğin farklılığı, mesleğin saygınlığı, güncel gelişmeler, güvenlik ve güç, başarıma, eğitim ile sevgi arasındaki ilişki belirlemek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=4,220$; $p=0,000<0.05$). Sevgi düzeyinin belirleyicisi olarak yakın çevre, mesleğin zorluk derecesi, mesleğin farklılığı, mesleğin saygınlığı, güncel gelişmeler, güvenlik ve güç, başarıma, eğitim değişkenleri ile ilişkisinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu görülmüştür ($R^2=0,055$). AÖL öğrencilerinin yakın çevre düzeyi, mesleğin zorluk derecesi düzeyi, mesleğin farklılığı düzeyi, mesleğin saygınlığı düzeyi, güncel gelişmeler düzeyi; sevgi düzeyini etkilememektedir. (Sırasıyla; $p=0.203>0.05$, $p=0.730>0.05$, $p=0.091>0.05$, $p=0.689>0.05$, $p=0.914>0.05$). AÖL öğrencilerinin güvenlik ve güç düzeyi sevgi düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,160$). AÖL öğrencilerinin başarıma düzeyi sevgi düzeyini azaltmaktadır ($\beta=-0,096$). AÖL öğrencilerinin eğitim düzeyi sevgi düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,078$).

Tablo3. AÖL Öğrencilerinin Meslek Seçimi Etkileyen Faktörlerin Değer Üzerine Etkisi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Değer	Sabit	3,843	16,131	0,000	3,993	0,000	0,051
	Yakın Çevre	0,005	0,098	0,922			
	Mesleğin Zorluk Derecesi	-	-1,404	0,161			
	Mesleğin Farklılığı	0,040	1,138	0,256			
	Mesleğin Saygınlığı	-	-1,955	0,051			
	Güncel Gelişmeler	-	-0,124	0,902			
	Güvenlik ve Güç	0,140	2,839	0,005			
	Başarma	-	-2,530	0,012			
	Eğitim	0,098	3,162	0,002			

Yakın çevre, mesleğin zorluk derecesi, mesleğin farklılığı, mesleğin saygınlığı, güncel gelişmeler, güvenlik ve güç, başarma, eğitim ile değer arasındaki ilişki belirlemek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=3,993; p=0,000<0.05). Değer düzeyinin belirleyicisi olarak yakın çevre, mesleğin zorluk derecesi, mesleğin farklılığı, mesleğin saygınlığı, güncel gelişmeler, güvenlik ve güç, başarma, eğitim değişkenleri ile ilişkisinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu görülmüştür (R²=0,051). AÖL öğrencilerinin yakın çevre düzeyi, mesleğin zorluk derecesi düzeyi, mesleğin farklılığı düzeyi, mesleğin saygınlığı düzeyi, güncel gelişmeler düzeyi; değer düzeyini etkilememektedir (Sırasıyla: p=0.922>0.05, p=0.161>0.05, p=0.256>0.05, p=0.051>0.05, p=0.902>0.05). AÖL öğrencilerinin güvenlik ve güç düzeyi değer düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,140$). AÖL öğrencilerinin başarma düzeyi değer düzeyini azaltmaktadır ($\beta=-0,114$). AÖL öğrencilerinin eğitim düzeyi değer düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,098$).

Tablo4. AÖL Öğrencilerinin Meslek Seçimi Etkileyen Faktörlerin Uyum Üzerine Etkisi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Uyum	Sabit	2,537	9,833	0,000	3,745	0,000	0,047
	Yakın Çevre	-0,023	-0,392	0,695			
	Mesleğin Zorluk Derecesi	-0,011	-0,256	0,798			
	Mesleğin Farklılığı	-0,006	-0,156	0,876			
	Mesleğin Saygınlığı	0,044	0,755	0,451			
	Güncel Gelişmeler	0,056	1,160	0,247			
	Güvenlik ve Güç	0,133	2,492	0,013			
	Başarma	-0,155	-3,183	0,002			
	Eğitim	0,105	3,118	0,002			

Yakın çevre, mesleğin zorluk derecesi, mesleğin farklılığı, mesleğin saygınlığı, güncel gelişmeler, güvenlik ve güç, başarıma, eğitim ile uyum arasındaki ilişki belirlemek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,745$; $p=0,000<0,05$). Uyum düzeyinin belirleyicisi olarak yakın çevre, mesleğin zorluk derecesi, mesleğin farklılığı, mesleğin saygınlığı, güncel gelişmeler, güvenlik ve güç, başarıma, eğitim değişkenleri ile ilişkisinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu görülmüştür ($R^2=0,047$). AÖL öğrencilerinin yakın çevre düzeyi, mesleğin zorluk derecesi düzeyi, mesleğin farklılığı düzeyi, mesleğin saygınlığı düzeyi ve güncel gelişmeler düzeyi; uyum düzeyini etkilememektedir (Sırasıyla; $p=0,695>0,05$, $p=0,798>0,05$, $p=0,876>0,05$, $p=0,451>0,05$, $p=0,247>0,05$). AÖL öğrencilerinin güvenlik ve güç düzeyi, uyum düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,133$). AÖL öğrencilerinin başarıma düzeyi uyum düzeyini azaltmaktadır ($\beta=-0,155$). AÖL öğrencilerinin eğitim düzeyi uyum düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,105$).

Tablo5. AÖL Öğrencilerinin Meslek Seçimi Etkileyen Faktörlerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Üzerine Etkisi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R^2
Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum	Sabit	2,870	15,794	0,000	5,436	0,000	0,074
	Yakın Çevre	-0,042	-0,987	0,324			
	Mesleğin Zorluk Derecesi	-0,021	-0,727	0,468			
	Mesleğin Farklılığı	0,041	1,556	0,120			
	Mesleğin Saygınlığı	-0,030	-0,726	0,468			
	Güncel Gelişmeler	0,004	0,119	0,905			
	Güvenlik ve Güç	0,151	4,037	0,000			
	Başarıma	-0,109	-3,168	0,002			
	Eğitim	0,086	3,636	0,000			

Yakın çevre, mesleğin zorluk derecesi, mesleğin farklılığı, mesleğin saygınlığı, güncel gelişmeler, güvenlik ve güç, başarıma, eğitim ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasındaki ilişki belirlemek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=5,436$; $p=0,000<0,05$). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyinin belirleyicisi olarak yakın çevre, mesleğin zorluk derecesi, mesleğin farklılığı, mesleğin saygınlığı, güncel gelişmeler, güvenlik ve güç, başarıma, eğitim değişkenleri ile ilişkisinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu görülmüştür ($R^2=0,074$). AÖL öğrencilerinin yakın çevre düzeyi, mesleğin zorluk derecesi düzeyi, mesleğin farklılığı düzeyi, mesleğin saygınlığı düzeyi ve güncel gelişmeler düzeyi; öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyini etkilememektedir (Sırasıyla; $p=0,324>0,05$,

$p=0.468>0.05$, $p=0.120>0.05$, $p=0.468>0.05$, $p=0.905>0.05$). AÖL öğrencilerinin güvenlik ve güç düzeyi öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,151$). AÖL öğrencilerinin başarıma düzeyi öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyini azaltmaktadır ($\beta=-0,109$). AÖL öğrencilerinin eğitim düzeyi öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,086$).

4. SONUÇ

Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerine yönelik yürütülen bu çalışma kapsamında elde edilen sonuçları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;

Araştırma kapsamında öncelikle Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin meslek seçimlerini etkileyen faktörler ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Yapılan analizler kapsamında; öğretmenlik mesleğine ilişkin üç tutum düzeyi olan sevgi, değer ve uyum ile öğretmenin meslek seçim kriteri üzerinde etkisi olan yakın çevresinin ve mesleğin zorluk derecesinin bir ilişkisi olmadığı görülmüştür. Diğer bir ifade ile öğretmenlerin yakın çevrelerinin ve mesleklerinin zorluğunun öğretmenin mesleki tutum düzeylerine bir etkisi olmadığı saptanmıştır. Öğretmenlerin mesleki tutum düzeylerini etkilemesi beklenen bir diğer faktör olan mesleğin farklılığının yalnızca sevgi düzeyi ile anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Bir öğretmenin mesleğine ilişkin farklılaşma arttıkça, öğretmenin mesleğini daha çok sevdiği araştırma sonucunda elde edilen sonuçlardan biridir. Öğretmenlerin mesleklerine ilişkin uyum tutumları, güven ve güç faktörlerinden direkt olarak etkilenmektedir. Diğer bir ifade ile öğretmenlerin güvenlik ve güce ilişkin algıları arttıkça, mesleğe yönelik tutumları da olumlu bir seyir izlemektedir.

Araştırma kapsamında anket soruları yöneltilmiş olan Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin meslek seçim kriterlerini etkileyen faktörlerden yakın çevre faktörünün etki düzeyinin yüksek olduğu görülmüştür. Diğer faktörler ele alındığında en yüksek etkiye sahip olan faktörün öğretmen adaylarının yakın çevresi olduğu söylenebilir. Çünkü, mesleğin zorluk derecesi, güncel gelişmeler, güvenlik ve güç, başarıma düzeyi gibi faktörlerin etki düzeyleri zayıftır. Öğretmenlerin meslek seçim kriterleri kapsamında orta düzeyde etkisi olan faktörler ise mesleğin farklılığı ve eğitim faktörleridir. Dolayısıyla, öğretmenlerin meslek seçim kriterlerini etkileyen faktörler arasında en güçlü olan faktör yakın çevre faktörüdür.

Araştırmada öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum faktörlerinden değer düzeyinin diğer faktörlere nazaran yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Bu durum, öğretmenlik mesleğinin değerinin öğrenciler açısından da gereği gibi algılanmasının önemine işaret etmektedir.

Araştırma kapsamında Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleği ile ilgili olan üç tutum düzeyi ile ele alınmıştır. Bu tutum düzeyi sevgi, değer ve uyumdur. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular kapsamında öğretmenlerin mesleki tutum düzeylerinden “sevgi” orta düzeyde, “değer” yüksek düzeyde, uyum ise orta düzeydedir.

Bu sonuçlar ışığında öğretmenlik mesleğinin seçiminde, mesleğin saygınlığını ve itibari değerini arttırıcı, çalışmalara yönelmesi, örgütsel güven ve güç kazanma özelliklerinin arttırılmasıyla da mesleki tutumun geliştirilmesi ve iyileştirilmesi çalışmalarının yapılması yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

- Açıkalin, A., (1994). *Teknik ve toplumsal yönleriyle okul yöneticiliği*. Ankara: PEGEM
- Adıgüzel, A., (1998). *Öğretmen yetiştirme meslek formasyonu öğretiminin öğretmen davranışlarına yansımaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Adler, A. (2000). *Sosyal duygunun gelişiminde bireysel psikoloji*, Çev: Halis Özgü, İstanbul: Hayat.
- Aytaç, S. (1997., *Çalışma yaşamında kariyer*, İstanbul: Epsilon
- Baltaş, A.(1993). *Öğrenme ve sınavlarda üstün başarı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bilgin, A. (1995). *Grupla rehberlik ve grupla psikolojik danışmanın ergenlerin bağımsız meslek kararı vermeleri üzerine etkisi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Can, G., (1987). Öğretmenlik meslek anlayışı üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 1.
- Can, H., (2002). *Organizasyon ve yönetim*, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Cirhinlioğlu, Z. (1996). *Meslekler ve sosyoloji*, Ankara: Gündoğan
- Cordan, B., (1995). Eğitim ve kalite, 4.Ulusal Kalite Kongresi Özgeçmişler ve Tebligler, İstanbul: Kalder.
- Çetin, Ş., (2001). İdeal öğretmen üzerine bir araştırma. *Millî Eğitim Dergisi*. Sayı.149.
- Deniz, S., (2001). Bireyin meslek seçimini etkileyen kaynaklar: Yeni teknolojilerden internet, Muğla Üniversitesi SBE Dergisi Güz 2001 Sayı 6 ,
- Ergun, M. (1994). *Eğitim sosyolojisi*, Ankara: Ocak.
- Eren, E., (2001). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta
- Erjem, Y. (2000). Öğretmenlik mesleğine yönelmede ailenin işlevi, Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt.2, sayı.19, ss.70-79, Adana.
- Karagözoğlu, G. (1992). Yükseköğretime geçişte öğretmenlik mesleğine yönelim (iç), ss.485-486, Öğretmen Yetiştirmede Koordinasyon Toplantısı, Ankara: TC.MEB. Yayını.
- Kaya, Y., (1989). *İnsan yetiştirme düzenimize yeni bir bakış*. Ankara: Bilim .
- Koç, H. (1991). *İş ve insan ilişkileri*, Ankara: Gazi Büro.
- Kuzgun, Y. (1982). *Mesleki rehberliğin bireylerin yetenek ve ilgilerine uygun meslekleri seçmelerine etkisi*, Doçentlik Tezi, Ankara-1982 s.1
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek danışmanlığı kuramlar ve uygulamalar*, Ankara: Nobel
- Kuzgun, Y. (2003). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına Giriş*, Ankara: Nobel
- MEB, (1992). *Öğretmen yetiştirmede koordinasyon*, M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- MEB, (1995). *Türkiye’de öğretmen yetiştirme,(1848-1995) Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Genel Müdürlüğü.*

- MEB, (2000). Anadolu öğretmen liseleri plânlı gelişim modeli. <http://oygm.gov.tr>
- Özbek, R. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, IX, 2.
- Özcan, O. (1985). *Ülkemiz için isabetli olabilecek bir mesleğe yöneltme denemesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 3251, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi*
- Tan, H. (1992). *Psikolojik danışma ve rehberlik*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Tınar, M. Y. (1996). *Çalışma psikolojisi*, Necdet Bükey A.Ş., İzmir
- Uysal, Ş. (1988). *Bireysel ve toplumsal faktörlere göre lise öğrencilerinin meslek seçimleri*, A.Ü Eğitim Fakültesi Yay. No: 12, 1970'den Aktaran Çiğdem Kağıtçıbaşı, İnsan ve İnsanlar, İstanbul: Evrim
- Yalom, I. (2002). *Bağışlanan terapi*, Çev., Zeliha İyidoğan Babayiğit, İstanbul: Kabalcı
- Yaman, S., Koray, Ö. C., ve Altunçekiç, A., (2004). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öz-yeterlik inanç düzeylerinin incelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, (3), 355-364.
- Yaman, M. ve Soran H., Türkiye'de ortaöğretim kurumlarında biyoloji öğretiminin değerlendirilmesi", H. Ü, Eğitim Fakültesi Dergisi, 2000, 18, S. 229- 237.
- Yeşilyaprak, B., Güngör A., ve Kurç, G., (1998). *Eğitsel ve mesleki rehberlik*, Varan Matbaacılık. Ankara.